

S. Sayısı : 202

Marshall Plânı (Avrupa Kalkınma Programı) çerçevesi dâhilinde elde edilecek yardımların bütçe ve Hazine hesaplarına intikal şekline ilişkin Kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/680)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 1501, 6 - 242

24. I. 1950

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Marshall Plânı (Avrupa Kalkınma Programı) çerçevesi dâhilinde elde edilecek yardımların bütçe ve Hazine hesaplarına intikal şekline ilişkin olarak Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 18. I. 1950 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

GEREKÇE

Marshall Plânının - Avrupa Kalkınma Programı - çerçevesi dâhilinde Amerika Birleşik Devletleri tarafından memleketimize yapılan ve yapılacak vasıtalı veya vasıtasız yardımlar 5253 sayılı Kanunla onanan «Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında Ekonomik İşbirliği Anlaşmasına», 5282 sayılı Kanunla onanan Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletlerinin ajanı olarak hareket eden Export - İmport Bank arasında 30 milyon dolârlık kredi Anlaşmasına, 5252 sayılı Kanunla onanan «Avrupa Ekonomik İşbirliği Sözleşmesi» ne istinat etmektedir. Programın tatbiki ileri safhalara girdikçe munzam anlaşmalar akdi zarureti hâsıl olmaktadır. Nitekim 30 milyon dolârlık krediyi 38 milyon dolâra iblâğ eden ve 5359 sayılı Kanunla onanan Anlaşma ve 5358 sayılı Kanunla onanan Avrupa Memleketleri arasında ödeme ve takas Anlaşması, bu Anlaşmanın geçici olarak uygulanmasına dair Protokol, Paris'te 16 Ekim 1948 de imza edilen Avrupalılararası Tediye ve Takas Anlaşmasına ek olarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşik Kırallık Hükümeti arasında yapılan Anlaşma aktedilmiştir.

Bu zarureti takdir buyurun Büyük Millet Meclisi 5436 sayılı Kanunla Hükümete bilâhara tasvibine arz edilmek üzere derhal meriyete girecek anlaşmalar akdi yetkisi vermiştir. Bu yetkiye istinaden Hükümet, Amerika Birleşik Devletleriyle 1948 - 1949 devresinde diğer katılan memleketlere verdiğimiz sâfi tiraj haklarının kullanılmıyan kısımlarının Türk lirası karşılıklarının Merkez Bankasında Hususi bir hesaba alınması, 1949 - 1950 devresinde diğer katılan memleketler tarafından Türkiye'ye verilen gayrisafi tiraj hakları Türk lirası mukabillerinin Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasında, iki hususi hesaba yatırılması hakkında mektup teatisi suretiyle iki Anlaşma akdedildiği gibi diğer katılan memleketlerle de 1949 - 1950 devresi için Avrupalılararası Tediye ve Takas Anlaşması aktedilmiştir.

Marshall Plânının tatbik mevkiine girdiği 3 Nisan 1948 den 30 Haziran 1950 ye kadar memleketimizin vasıtalı ve vasıtasız yardımlardan istifade etmesi takarrür eden miktar 163,3 milyon dolâr yani 461 355 160 Türk Lirasıdır. Amerika Birleşik Devletleri bu yardım programının 30 Haziran 1952 de sona ermesini derpiş ettiğine göre yardım miktarının çok daha yüksek miktar-

lara balığ olacağı muhakkaktır. Bu yardımın çokbüyük bir kısmı Devlet daire ve müesseselerince ve bakiyesi de ticari sektörce kullanılmaktadır. Bu kadar büyük rakamlara balığ olan bir yardımın bütçe hesaplarına intikal ettirilmesi hususunun bir kanunla tâyin ve tesbiti zaruri bulunmaktadır. Bu bakımdan aşağıdaki şekilde hareket etmenin muvafık olacağı düşünülmektedir.

1. Genel Bütçe ve katma bütçeli idareler tarafından kullanılan yardımlar alâkalı bütçelere irat ve masraf kaydedilmek suretiyle bütçe hesaplarına intikal ettirilecektir.

2. Ekonomi kurumları tarafından kullanılan kısımlar ise yine bütçe hesapları kanaliyle mezkûr teşekküllerin sermayelerine eklenecektir. Bu usulün Devlet Ekonomi kurumlarının istifade ettikleri yardım miktarınca Hazineye borçlanmaları şekline tercih sebebi bu teşekküllerin memleket iktisadiyatında oynadıkları çok mühim rolü zorlaştıracak bir yükü tahmil edilmemeleri kaygusudur.

3. Gerek özel teşebbüsler ve gerek Zirai Donatım kurumu tarafından getirilerek çiftçiye satılacak tarım alet ve makineleriyle tamir işlerinde kullanılan diğer maddeler bedellerinin bütçe ve Hazine hesaplarına intikali konusunda 5282 sayılı Kanunla vaz'edilmiş olan prensip aynen muhafaza edilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri Dış Yardım Kanununun icabatından olarak 5436 sayılı Kanunla verilen yetkiye dayanılarak Dışişleri Bakanlığı ile Amerikan Büyük Elçiliği arasında teati edilen mektuplara göre tiraj hakkı şeklinde istifade edilen yardımların Türk Lirası karşılıklarının Merkez Bankasında hususi bir hesaba yatırılması lâzımdır. Bâzı daire ve müesseselerimizin malî vaziyetleri bu karşılıkları temine müsait olmadığından kendilerine bu maksat için Hazinece avans verilmesi muvafık görülmüştür.

Bâzı daireler ve Devlet Ekonomi kurumları memleketin ihtiyaçlarını gidermek için Marshall Pılanı çerçevesi dâhilinde bazı maddeler getirerek piyasaya satılmaktadırlar. Bu mallar bedellerinin Hazineye intikali tabii olduğundan 5282 sayılı Kanunun 3. nci maddesinin (B) fıkrası ile Petrol Ofisi için vaz'edilmiş olan prensipin diğer daire ve müesseselere de teşmili uygun görülmüştür.

Yukarıdaki fıkrada tebarüz ettirildiği veçhile tiraj haklarının Türk lirası karşılıklarının Hazinece Merkez Bankasında hususi bir hesaba yatırılması anlaşma hükümleri icabatından olduğundan bu hakların satışı suretiyle elde edilen Türk liralasının da Hazine emrine âmâde tutulması tabiidir.

5436 sayılı Kanunla verilen yetkiye dayanılarak akdedilerek Ödeme ve Takas Anlaşmaları gereğince verilecek tiraj haklarının 5256 sayılı Kanunla kabul edilen esaslar dairesinde finanse edilmesine devam edilmesi uygun görülmüştür.

5282 sayılı Kanunun işbu tasarı hükümlerine aykırı maddelerinin kaldırılması uygun olur.

Bütçe Komisyonu Raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/680
Karar No. 72

23 . II . 1950

Yüksek Başkanlığa

Marshall Plânı (Avrupa Kalkınma Programı) çerçevesi dâhilinde elde edilecek yardımların Bütçe ve Hazine hesaplarına intikal şekline dair Maliye Bakanlığınca hazırlanıp Başkanlığın 14 . I . 1950 tarihli ve 6/242 sayılı tezeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun tasarısı Komisyonumuza havale buyurulmakla Maliye Bakanı İsmail Rüştü Aksal hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

Adı geçen plânın tatbiki konduğu 3 Nisan 1948 tarihinden Haziran 1950 sonuna kadar Türkiye'nin bu yardımlardan istifade etmesi kararlaştırılan miktar 163 küsur milyon dolâra yani 461 milyon üç yüz küsur bin liraya varmaktadır. Yardım programının 30 Haziran 1952 de sona ereceği derpiş edilmekte bulunması itibariyle, bu tarihe kadar yardımın daha da artacağına ve bu yardımların Bütçe ve Hazine ile doğrudan doğruya ilgisi bulunduğuna göre Bütçe ve Hazine hesaplarına ne suretle intikal edeceklerinin kanuni bir usule bağlanması gerektiği cihetle tasarının bu hususu tesbit etmek üzere hazırlandığı anlaşılmış ve Komisyonumuzca da yerinde görülmüştür.

Marshall yardımından temin edilen paraların bir kısmının karşılığı bundan istifade eden daire ve müesseselerce Türk parası olarak Merkez Bankasına yatırılması gerekmektedir. Karşılığı Türk parası olarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yatırılması lâzımgelmeyen kısımlar ise bütçelerde şu şekilde muameleye tâbi tutulacaklardır:

1. Genel Bütçeye dâhil dairelerin kullandıkları yardımlar, genel bütçeye gelir ve gider,
2. Katma ve özel bütçeli idarelerin kullandıkları yardımlar, genel bütçeye gelir ve bu idarelere yardım olarak gider,

relere yardım olarak gider,

3. Devlet Ekonomi Kurumlarının kullandıkları yardımlar, genel bütçeye gelir ve bu kurumların sermayesine ilâve edilmek üzere gider,

4. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün kullandığı yardımlar, genel bütçeye gelir ve İşletmeler Bakanlığı Bütçesinin Maden Tetkik ve Arama Enstitüsüne yardım faslına gider, olarak kaydedileceklerdir ki tasarının birinci maddesiyle bu hususlar temin edilmektedir.

Tasarının ikinci maddesiyle; birinci maddede gösterilen daire ve kurumların mukabili Türk lirası olarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yatırmaya mecbur olduğu yardımlardan kendi taraflarından karşılanamayan kısmının Hazinece sağlanacağına dair bir hükmü muhtevi bulunmaktadır.

Bu iki madde vuzuhu temin bakımlarından yeniden yazılmış ve diğer maddeler aynıyle kabul edilmiştir. Bu suretle hazırlanan Kanun tasarısı Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
Mardin	Kastamonu	Ankara
R. Erten	M. Akalın	F. Öymen
Ankara	Ankara	Aydın
M. Eriş	C. Gölet	R. Alpman
Diyarbakır	Erzincan	İsparta
C. Ekin	N. Pekcan	K. Turan
İstanbul	İzmir	Kastamonu
E. Amaç	A. İnan	T. Coşkan
Kırklareli	Malatya	Manisa
Korgl. K. Doğan	M. S. Eti	F. Kurdoğlu
Ordu		Urfa
H. Yalman		A. Akan

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Marshall Plânı (Avrupa Kalkınma Programı) çerçevesi dâhilinde elde edilecek yardımların bütçe ve Hazine hesaplarına intikal şekline ilişkin Kanun tasarısı

MADDE 1. — 5252 sayılı Kanunla onanan «Avrupa Ekonomik İş Birliği Sözleşmesi» ve 5253 sayılı Kanunla onanan «Türkiye Cumhuriyetiyle Amerika Birleşik Devletleri arasında Ekonomik İş Birliği Anlaşması» ve bu anlaşmalar çerçevesi dâhilinde, 5436 sayılı Kanunla verilen yetkiye dayanılarak akdedilmiş ve akdedilecek diğer anlaşmalar icabatından olarak Türkiye'ye yapılacak yardımlar bütçe ve Hazine hesaplarıyla ilgili kurumlar hesaplarına aşağıdaki şekilde intikal ettirilir:

a) Genel Bütçeye dâhil dairelerin Türk lirası mukabilini ödemeksizin kullandıkları yardımlar her malî yıl nihayetinde bütçeye gelir ve gider kaydolunur.

b) Katma ve özel bütçeli idarelerin Türk lirası mukabilini ödemeksizin kullandıkları yardımlar her malî yıl nihayetinde genel bütçeye bir taraftan gelir, diğer taraftan bu idarelere yardım olmak üzere gider ve kendi bütçelerinde gelir ve gider kaydolunur.

c) Devlet Ekonomi kurumlarının Türk lirası bedelini ödemeksizin kullandıkları yardımlar her malî yıl nihayetinde genel bütçeye bir taraftan gelir, diğer taraftan bu kurumların sermayesine ilâve edilmek üzere gider kaydolunur.

d) Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün Türk lirası mukabilini ödemeksizin kullandığı yardımlar her malî yıl nihayetinde genel bütçeye gelir ve İşletmeler Bakanlığı bütçesinin Maden Tetkik ve Arama Enstitüsüne yardım faslına gider kaydolunur.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Marshall Plânı (Avrupa Kalkınması Programı) çerçevesi dâhilinde elde edilecek yardımların Bütçe ve Hazine hesaplarına intikal şekline ilişkin Kanun tasarısı

MADDE 1. — 5252 sayılı Kanunla onanan «Avrupa Ekonomik İş Birliği Sözleşmesi» ve 5253 sayılı Kanunla onanan «Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında Ekonomik İş Birliği Anlaşması» ve bu anlaşmalar çerçevesi dâhilinde 5436 sayılı Kanunla verilen yetkiye dayanılarak akdedilmiş ve akdedilecek diğer anlaşmalar gereğince dolâr olarak Türkiye'ye yapılacak yardımların karşılığı Türk liralari Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında açılacak karşılık hesaplarına yatırılmıyacak olan kısımlariyle karşılığı Türk liralari ve bu kanunun ikinci maddesi hükmünce Hazine tarafından sağlanacak adı geçen Bankanın karşılık hesaplarına yatırılması lâzımgelen kısımlari Bütçe ve Hazine hesaplarına aşağıdaki şekilde intikal ettirilir.

a) Genel Bütçeye dâhil dairelerin karşılıksız olarak veya karşılığı ikinci madde hükmünce temin edilerek kullandıkları yardımlar her malî yıl nihayetinde bütçeye gelir ve gider kaydolunur.

b) Katma ve özel bütçeli idarelerin karşılıksız olarak veya karşılığı ikinci madde hükmünce temin edilerek kullandıkları yardımlar her malî yıl nihayetinde genel bütçeye bir taraftan gelir, diğer taraftan bu idarelere yardım olmak üzere gider ve kendi bütçelerine de gelir ve gider kaydolunur;

c) Devlet ekonomi kurumlarının karşılıksız olarak veya karşılığı ikinci madde hükmünce temin edilerek kullandıkları yardımlar her malî yıl nihayetinde genel bütçeye bir taraftan gelir, diğer taraftan bu kurumların sermayesine ilâve edilmek üzere gider kaydolunur.

d) Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün karşılıksız olarak veya karşılığı ikinci madde hükmünce temin edilerek kullandığı yardımlar her malî yıl nihayetinde genel bütçeye gelir ve İşletmeler Bakanlığı Bütçesinin Maden Tetkik ve Arama Enstitüsüne yardım faslına gider kaydolunur.

Hü.

B. K.

MADDE 2. — Birinci maddede mezkûr anlaşmalar gereğince mukabili olan Türk liralalarının T. C. Merkez Bankasında açılan hesaplara yatırılması suretiyle istimali gerektiği halde aynı maddenin a, b, c ve d fıkralarına tevfikan bedeli yatırılmaksızın kullanılan yardımlar için Hazine ilgili daire, idare ve kurumlara gerekli avansı verebilir. Bu avanslardan kapatılmıyan kısımların mahsup tarzı ayrı bir kanunla tâyin edilir.

MADDE 3. — Birinci maddede bahsi geçen anlaşmalar gereğince Amerika Birleşik Devletlerinden temin edilecek kredilerle gerek özel teşebbüsler, gerek Zirai Donatım Kurumu tarafından getirilerek çiftçiye satılacak tarım alet ve makinelerinin ve tamir işlerinde kullanılan diğer maddelerin bedelleri tahsil edildikçe T. C. Ziraat Bankasına tevdi edilir. Bu suretle tevdi edilen mebaliğ her malî yıl sonunda gelir bütçesine gelir ve Maliye Bakanlığı bütçesine ödenek kaydedilerek Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası sermayesine ilâve edilir.

MADDE 4. — Birinci maddede mezkûr anlaşmalar çerçevesi dâhilinde temin edilen yardımlarla bedeli mukabilinde satılmak, üzere Devlet daireleri ve kurumları tarafından ithal edilen mallar için Amerikan İktisadi İşbirliği İdaresince ödenen dolârların Türk lirası mukabilleri bu malların Türkiye'ye girmesini takibeden 15 gün içinde ithalâtçı daire ve kurumlar tarafından Hazine hesabıcaîrisine yatırılır.

MADDE 5. — T. C. Merkez Bankası sattığı tiraj hakları mukabilinde tahsil ettiği Türk liralalarını Hazine emrine âmâde tutar.

MADDE 6. — Birinci madde zikri geçen anlaşmalar gereğince akdedilecek Ödeme ve Takas anlaşmalarının icabettireceği ödemeler Maliye Bakanlığı ile T. C. Merkez Bankası arasında 17. VI. 1948 tarihinde akdedilen ve 5256 sayılı Kanunla onanan sözleşmeye göre yapılır ve Hazinesinin bu suretle doğacak borcu mütaakıp yıl bütçelerine konulacak ödeneklerle tediye olunur.

MADDE 7. — Birinci maddede zikredilen anlaşmalar gereğince temin edilen yardımlar-

MADDE 2. — Birinci maddede yazılı anlaşmalar gereğince karşılığı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yatırılması gereken yardımlardan, aynı maddenin a, b, c ve d fıkralarında yazılı daire ve kurumlarca kullanıldığı halde mukabili Türk liraları bu daire ve kurumlarca karşılanamıyan kısımlar Hazinece avans suretiyle temin olunur.

Bu avansların tasfiye tarzı ayrı bir kanunla tesbit edilir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Hükümetin 4 ncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Hükümetin 5 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Hükümetin 6 ncı maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Hükümetin 7 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

Hü.

dan borç olarak tahakkuk eden miktarlar Devlet borcu kaydedilir. Bu borcun taksit ve faizleri her yıl Devlet Borçları Bütçesine konulacak ödeneklerle ödenir.

MADDE 8. — 5282 sayılı Kanunun 2, 3 ve 4 ncu maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 9. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 10. — Bu kanun Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan *S. Günaltay* Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı

N. Erim

Devlet Bakanı *C. S. Barlas* Adalet Bakanı

Fuad Sirmen

Millî Savunma Bakanı *H. Çakır* İçişleri Bakanı

E. Erişirgil

Dışişleri Bakanı *N. Sadak* Maliye Bakanı

İ. R. Aksal

Millî Eğitim Bakanı *T. Banguoğlu* Bayındırlık Bakanı

Ş. Adalan

Ekonomî ve Ticaret Bakanı *Vedat Dicleli* Sa. ve So. Y. Bakanı

Dr. K. Bayizit

Gümrük ve Tekel Bakanı *Dr. F. Ş. Bürge* Tarım Bakanı

Cavid Oral

Ulaştırma Bakanı *Dr. K. Satır* Çalışma Bakanı

Reşat Ş. Siner

İşletmeler Bakanı

M. Birsel

B. K.

MADDE 8. — Hükümetin 8 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Hükümetin 9 neu maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Hükümetin 10 neu maddesi aynıyle kabul edilmiştir.